

УДК 159.9

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2022.13.15>

ПРОФЕСІЙНЕ САМОЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В КОНТЕКСТІ ЇХ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Яна Пономаренко

*Харківський національний університет внутрішніх справ,
пр. Льва Ландау, 27, Харків, Україна, 61080
e-mail: posokhova1992@gmail.com*

Стаття висвітлює теоретичний огляд психологічних джерел щодо інноваційної складової у практиці поліціювання. Презентовано найбільш актуальні наукові праці щодо проблеми толерантності до невизначеності у професійній діяльності поліцейських. Мета дослідження полягала у виявленні взаємозв'язків показників психологічної готовності до інноваційної діяльності (ПГД) та компонентів толерантності до невизначеності (ТН) у поліцейських з різним рівнем професійного самоздійснення (ПС). Вибірку дослідження склали 62 поліцейських. За допомогою кластерного аналізу та із застосуванням опитувальника «Професійного самоздійснення» О. Кокуна були сформовані три групи з різним рівнем (низький, середній та високий) ПС. Першу групу (з низьким рівнем) склали 28 досліджуваних, у другу групу (з високим рівнем) увійшло 33 досліджуваних. 24 респонденти з середнім рівнем показника були виключені із подальшого дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано методика «Психологічна готовність до інноваційної діяльності» В. Ключко та Є. Краснорядцевої. «Толерантність до невизначеності» С. Баднера та опитувальник «Толерантність до невизначеності» (MSTAT-1) Д. Маклейна. Емпірично встановлено, що у поліцейських з низьким рівнем ПС між показниками ПГД та за емоційно-оцінним компонентом ТН встановлений один позитивний взаємозв'язок, що демонструє збільшення ініціативності разом з посиленням впевненості щодо власних сил розв'язати складну ситуацію. За діяльнісно-смысловим компонентом ТН виявлені два позитивні й один негативний кореляційні зв'язки, що дозволяє констатувати про те, що збільшення ініціативності при новаціях супроводжується збільшенням сприятливого ставлення до складних та невизначених подій. У поліцейських з високим рівнем ПС між показниками ПГД та за діяльнісно-смысловим компонентом ТН виявлені три позитивні та один негативний кореляційні зв'язки. Це свідчить про збільшення впевненості щодо власної спроможності вирішити надскладні завдання, разом з посиленням ініціативності, переваги інноваційної діяльності та готовності до змін. За діяльнісно-смысловим компонентом ТН діагностовано три позитивні й один негативний зв'язки. Отже, у другій групі при збільшенні ініціативності посилюються загальні властивості до толерантного сприйняття невизначених ситуацій.

Ключові слова: інноваційна діяльність, поліцейські, професійне самоздійснення, психологічна готовність, толерантність до невизначеності.

Постановка проблеми. На тлі активного впровадження міжнародних програм підготовки поліцейських набуває особливої значущості питання готовності поліцейських кадрів до даних новацій, які містять в собі ще й невизначеність. Поліцейські організації керуються введенням нових технологій професійної підготовки з метою покращення результатів своєї роботи та своєчасного реагування на нові форми злочинності, що й обумовило актуальність у проведенні даних наукових розвідок.

Теоретичні засади дослідження. Аналіз теоретичних джерел засвідчив, що питання готовності до інноваційної діяльності поліцейських в контексті їх особливостей

толерантного сприйняття невизначеності є вельми актуальною темою досліджень. Ми припускаємо, що здатність опанувати інновації та толерантне їх сприйняття пов'язані зі специфікою професійної здійсненності поліціантів, котра слугує для них ресурсною базою та забезпечує можливість долати виклики професії. Наприклад, О. Волуйко сходиться у думці, що готовність до інновацій в поліцейських службах є унікальним станом особистості, котрий забезпечує мотиваційно-ціннісне ставлення до своєї діяльності, містить ряд ефективних способів та засобів, які допомагають поліцейським ефективно виконувати свої обов'язки [1]. Істотне вивчення складових професійної діяльності працівників поліції було здійснене І. Клименком, котрий пропонує, толерантність до невизначеності віднести до одного з ключових блоків професійно-психологічної підготовки поліцейських кадрів [2]. І собі С. Бойчук пише, що готовність до змін та нововведень у поліцейських, необхідно вивчати у контексті специфіки толерантного ставлення до невизначених та непередбачуваних ситуацій, оскільки рівень її сформованості забезпечує адекватне їх сприйняття та застосування, особливо в такій ризиконебезпечній професії [3]. Закордонні науковці не менше переймаються даною проблемою. Так, В. Loveday вважає, що для того, щоб впоратися з новими проблемами безпеки та новими формами злочинності в умовах мінливого сьогодення, поліцейські організації повинні постійно розвиватися й вміти своєчасно адаптуватися до нових методів роботи [4]. С. Корег з колегами говорять, що головним в даному питанні є те, щоб ціль інновацій відповідала стратегічним цілям самої організації. Тобто, на думку вчених, ключову роль відіграє підтримка інновацій всередині та поза поліцейською організацією [5]. S. Ernst, H. Veen та N. Кор виділили 12 загальних факторів, котрі здатні вплинути на інноваційні процеси в поліції, а саме: *ideї* (об'єктивність та підхід/метод); *людський ресурс* (створення підтримки та характеристика залучених людей); *співпраця*; *контекст діяльності* (організаційна культура, лідерство, сприяння, набір та навчання, організаційна структура та технології) й *результат* [6]. Г. Стояцька наголошує, що знання специфіки готовності до інновацій у поліцейських, допоможуть спрогнозувати ефективність змін в майбутньому та ставлення до них [7, с. 351]. Н. Алексеєнко досліджувала готовності до інноваційної діяльності поліцейських в контексті їх гендерних розбіжностей. Авторка дійшла висновку, що чоловіки-поліцейські є доволі відповідальними, терплячими й спокійними у ситуаціях новацій та невизначеності. Жінки-поліцейські, наголошує дослідниця, складніше сприймають проблемні ситуації та воліють не приймати рішення імпульсивно, хоча є більш ініціативними в умовах інновацій [8].

Метою дослідження є виявлення взаємозв'язків показників психологічної готовності до інноваційної діяльності та компонентів толерантності до невизначеності у поліцейських з різним рівнем професійного самоздійснення (ПС).

Виклад основного матеріалу дослідження. У якості досліджуваних виступили працівники поліції. Із застосуванням опитувальника «Професійного самоздійснення» О. Кокуна [9], та за допомогою кластерного аналізу за методом *k* – середніх були сформовані групи з різним рівнем (низький, середній та високий) ПС. Першу групу (з низьким рівнем) склали 28 досліджуваних, у другу групу (з високим рівнем) увійшло 33 досліджуваних. 24 респонденти з середнім рівнем показника були виключені із подальшого дослідження. Всього досліджуваних – 62 особи. Для досягнення поставленої мети було використано методіку «Психологічна готовність до інноваційної діяльності» В. Ключко та С. Краснорядцевої в адаптації В. Чудакової. Опитувальник містить 21 твердження, які розкривають три параметри інноваційної діяльності: ініціативність, перевага інноваційної діяльності та готовність до змін [10]. «Толерантність до невизначеності» С. Баднера в україномовній адаптації В. Барка й В. Остаповича налічує 16 питань, котрі дозволяють визначити основне джерело толерантності у працівників поліції [11]. Опитувальник

«Толерантність до невизначеності» (MSTAT-1) Д. Маклейна. Тест містить 22 питання та базується на вимірюванні діяльнісно-сміслового компоненту толерантності до невизначеності [12]. Для математико-статистичної обробки було використано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. Результати досліджень надані у таблицях 1-4.

Таблиця 1

Взаємозв'язки складових психологічної готовності до інноваційної діяльності та емоційно-оцінних компонентів толерантності до невизначеності у поліцейських з низьким рівнем професійного самоздійснення (r)

Шкали	Новизна	Складність	Нерозв'язання
Ініціативність	-0,054	-0,140	0,322*
Перевага інноваційної діяльності	-0,003	-0,011	-0,058
Готовність до змін	0,071	0,118	0,099

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$.

У групі з низьким рівнем професійного самоздійснення складова інноваційної діяльності «Ініціативність» позитивно корелює з показником толерантності до невизначеності «Нерозв'язання» ($p \leq 0,05$). Отже, на підставі даного значущого зв'язку, можемо припустити, що для досліджуваних першої групи збільшення прояву ініціативності у професійній діяльності супроводжується разом зі збільшенням впевненості виконувати над складні завдання, навіть коли вони їм здаються нерозв'язаними. Ми припускаємо, що в такому випадку рівень ПС займає провідне місце у структурі особистості працівника поліції, оскільки здійсненість у професії є нерозривною частиною життєвого самоздійснення людини, яке допомагає ефективніше застосувати особистісний потенціал у діяльності та виступає показником можливості особистості розв'язати складні завдання. У цих досліджуваних не було встановлено більше жодних значущих кореляційних зв'язків, що підтвердило нашу гіпотезу стосовно того, що рівень професійного самоздійснення поліціантів є запорукою їх готовності опанувати новації професії та бути готовим до ситуацій, які характеризуються своєю невизначеністю.

Таблиця 2

Взаємозв'язки складових психологічної готовності до інноваційної діяльності та емоційно-оцінних компонентів толерантності у ситуаціях невизначеності у поліцейських з високим рівнем професійного самоздійснення (r)

Шкали	Новизна	Складність	Нерозв'язання
Ініціативність	0,067	0,113	0,341*
Перевага інноваційної діяльності	0,047	-0,205	0,397*
Готовність до змін	-0,050	-0,363*	0,322*

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$.

У поліцейських з високим рівнем професійного самоздійснення за таким показником психологічної готовності до інноваційної діяльності як «Ініціативність» виявлено значущий позитивний кореляційний зв'язок з показником толерантності до невизначеності «Нерозв'язання» ($p \leq 0,05$). Отже, у цих досліджуваних, як й в першій групі, збільшення ініціативності посилює толерантність до проблем, які важко можна розв'язати, наприклад, через те, що недостатньо інформації або не очевидні альтернативні рішення тощо. За складовою інноваційної діяльності «Перевага інноваційної діяльності» було визначено

значущий зв'язок з показником толерантності «Нерозв'язання» ($p \leq 0,05$). Це свідчить, що у групі з високим рівнем ПС зі зростання прагнення до інноваційної діяльності супроводжується з посиленням впевненості щодо власної спроможності у вирішенні найбільш складних завдань, які потребують значних ресурсів та кваліфікації. За складовою інноваційної діяльності «Готовність до змін» також діагностовано позитивний зв'язок з показником толерантності о невизначеності «Нерозв'язання» ($p \leq 0,05$). Таким чином, отримані дані свідчать, що для цих досліджуваних збільшення готовності до змін, перетворень та трансформацій пов'язане зі зростанням здатності розв'язати складне завдання чи вирішити проблемну ситуацію, без попереднього її аналізу та без сумнівів. Отже, емпіричні розвідки свідчать, що для поліцейських з високим рівнем ПС характерні значущі позитивні кореляційні зв'язки зі всіма складовими психологічної готовності до інноваційної діяльності та показником толерантності до невизначеності «Нерозв'язання». Можемо стверджувати, що рівень професійного здійснення здійснює істотний вплив на здатність цих досліджуваних вирішувати складні професійні завдання, які, на перший погляд, здаються не вирішуваними, при цьому не зменшуючи ініціативності, готовності до інновацій та змін. За складовою готовності до інноваційної діяльності «Готовність до змін» встановлений негативний кореляційний зв'язок з показником толерантності «Складність» ($p \leq 0,05$). Тобто, у другій групі збільшення готовності сприймати зміни супроводжується разом зі зменшенням здатності сприймати ситуації як складні, що збільшує їх професійну ефективність та забезпечує здійсненість у діяльності.

В продовженні нашого дослідження проблеми готовності до інноваційної діяльності у контексті толерантності до невизначеності у поліцейських, які мають різний рівень професійного самоздійснення, нами було залучено опитувальник «Толерантність до невизначеності» Д. Маклейна (таблиця 3).

Таблиця 3

Взаємозв'язки показників психологічної готовності до інноваційної діяльності та діяльнісно-сміслових компонентів толерантності до невизначеності у поліцейських з низьким рівнем професійного самоздійснення (r)

Шкали	Відношення до новизни	Відношення до складних завдань	Відношення до невизначених ситуацій	Перевага неоднозначності	Толерантність до невизначеності
Ініціативність	-0,006	0,354*	0,358*	-0,008	0,024
Перевага інноваційної діяльності	0,065	0,076	-0,051	-0,044	0,073
Готовність до змін	0,005	-0,070	-0,160	-0,318*	0,095

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$.

У групі поліцейських з низьким рівнем ПС було діагностовано позитивні кореляційні зв'язки між показником готовності до інноваційної діяльності «Ініціативність» та діяльнісно-смісловими компонентами толерантності до невизначеності «Відношення до складних завдань» ($p \leq 0,05$) та «Відношення до невизначених ситуацій» ($p \leq 0,05$). Отже, можемо говорити, що у першій групі зі збільшенням ініціативності збільшуються здібності сприймати складні та невизначені ситуації. Досліджувані з низьким рівнем ПС мають негативну кореляцію між показником психологічного готовності до змін «Готовність до змін» та діяльнісно-смісловим компонентом толерантності до невизначеності «Перевага неоднозначності» ($p \leq 0,05$). Отже, збільшення готовності сприймати зміни

спостерігається разом зі зменшенням бажання переваги діяльності, яка характеризується своєю невизначеністю та непередбачуваністю.

Таблиця 4

Взаємозв'язки показників психологічної готовності до інноваційної діяльності та діяльнісно-сміслових компонентів толерантності до невизначеності у поліцейських з високим рівнем професійного самоздійснення (г)

Шкали	Відношення до новизни	Відношення до складних завдань	Відношення до невизначених ситуацій	Перевага неоднозначності	Толерантність до невизначеності
Ініціативність	-0,164	-0,068	-0,196	0,221	0,378*
Перевага інноваційної діяльності	-0,044	-0,019	-0,159	0,322*	0,075
Готовність до змін	-0,432*	0,073	-0,236	0,110	0,399*

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$.

У групі поліцейських з високим рівнем ПС було виявлено позитивний кореляційний зв'язок між показником готовності до інноваційної діяльності «Ініціативність» та діяльнісно-смісловими компонентами толерантності до невизначеності «Толерантність до невизначеності» ($p \leq 0,05$). На підставі отриманих результатів, можемо стверджувати, що у другій групі збільшення ініціативності при виконанні професійних обов'язків збільшується загальний показник толерантності до невизначеності, що сприяє посиленню їх ефективності та продуктивності. За показником «Перевага інноваційної діяльності» та шкалою толерантності «Перевага неоднозначності» визначено значущий позитивний кореляційний зв'язок ($p \leq 0,05$). Отже, збільшення схильності до опанування нового досвіду та інноваційної складової у професійній діяльності збігається зі збільшенням у респондентів другої групи потреби розв'язувати ситуації, які характеризуються своєю неоднозначністю. За показником готовності до інноваційної діяльності «Готовність до змін» діагностовано значущі взаємозв'язки з показниками толерантності до невизначеності, негативний зв'язок з «Відношення до новизни» ($p \leq 0,05$) та позитивний – з «Толерантність до невизначеності» ($p \leq 0,05$). Це свідчить, що у групі з високим рівнем ПС при збільшенні психологічної готовності сприйняти зміни зменшується стресове відношення до нових ситуацій та збільшується загальний показник толерантності до невизначеності. Звідси, можемо сказати, що для другої групи психологічна готовність до інноваційної діяльності сприяє зростанню діяльнісно-сміслових компонентів толерантності до невизначеності, що позитивно позначається на їх продуктивності та добробуті.

Висновки. Проведене емпіричне дослідження показників психологічної готовності до інноваційної діяльності у взаємозв'язках з емоційно-оцінними та діяльнісно-смісловими компонентами толерантності до невизначеності показало значущі результати в обидвох досліджуваних групах. У поліцейських з низьким рівнем ПС між показниками психологічної готовності до інноваційної діяльності та за *емоційно-оцінним компонентом* толерантності до невизначеності встановлений один позитивний взаємозв'язок, що свідчить про збільшення ініціативності разом з посиленням впевненості щодо власних сил розв'язати ситуацію, яка на перший погляд здається нерозв'язною. За *діяльнісно-смісловим компонентом* толерантності до невизначеності виявлені два позитивні й один негативний кореляційні зв'язки, що дозволяє констатувати про те, що збільшення ініціативності у новачках супроводжується збільшенням сприятливого ставлення до складних та

невизначених ситуацій. У поліцейських з високим рівнем ПС показниками психологічної готовності до інноваційної діяльності та за емоційно-оцінним компонентом толерантності до невизначеності виявлені три позитивні та один негативний кореляційні зв'язки. Отже, збільшення впевненості щодо власної спроможності вирішити надскладні завдання у поліцейських другої групи співпадає зі збільшенням ініціативності, переваги інноваційної діяльності та готовності до змін у професії, що істотно впливає на ефективність та добробут досліджуваних. Однак збільшення готовності поліцейських сприймати зміни та нововведення відбувається разом зі зменшенням здатності оцінювати ситуації як складні та невіршувані, що позитивно відбивається на їх показниках успішності. За діяльнісно-смысловим компонентом толерантності до невизначеності діагностовано три позитивні й один негативний зв'язки. У досліджуваних другої групи при збільшенні ініціативності посилюються загальні властивості до толерантного сприйняття найбільш невизначених ситуацій. Зі зростанням пріоритету інноваційних завдань співпадає зі збільшенням переваги до неоднозначності. Перспективами подальших наукових розвідок, ми вбачаємо, дослідження психологічної готовності до інноваційної діяльності та толерантності до невизначеності у поліцейських в контексті їх особистісної здійсненності.

Список використаної літератури

1. Волюйко О.М. Готовність до інноваційної діяльності та діяльнісна рефлексія поліцейських. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. № 32. С. 189–196.
2. Клименко І. В. Психологічні засади професійної підготовки поліцейських: монографія. Харків : Фоліо, 2018. 424 с.
3. Бойчук С.С. Комплексне дослідження готовності до змін і толерантності до невизначеності у поліцейських КОРД із різним рівнем життєздатності. *Право і безпека*. 2021. № 3(82). С. 58–69.
4. Loveday B. Still Plodding along? The Police Response to the Changing Profile of Crime in England and Wales. *International Journal of Police Science & Management*. 2017. № 192. P. 101 – 109.
5. Koper C.S., Lum C., Woods D.J., Hibdon J. Realizing the Potential of Technology in Policing. A Multisite Study of the Social, Organizational and Behavioural Aspects of Implementing Policing Technologies, 2015. 336 p.
6. Ernst S., Veen H., Kop N. Technological innovation in a police organization: Lessons learned from the National Police of the Netherlands, *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2021. № 3(15). P. 1818–1831.
7. Стояцька Г. Характерні прояви толерантності до невизначеності в осіб, які працюють з обліковими записами. *Психологічні перспективи*. 2022. № 39. С. 341–354.
8. Алексеєнко Н. В. Взаємозв'язки психологічної готовності до інноваційної діяльності з факторами прийняття рішень поліцейськими: гендерний аспект дослідження. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2021. Т.32(71). № 2. С. 183-187.
9. Кокун О.М. Опитувальник професійного самоздійснення. *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. № 7. С. 35–39.
10. Чудакова В.П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності: дис.канд. психол. наук: 19.00.10. Київ, 2016. 474 с.
11. Барко В.І., Остапович В.П. Україномовна адаптація опитувальника Баднера для використання в Національній поліції. *Психологічний журнал*. 2019. № 5(8). С. 249-263.
12. McLain D.L. The MSTAT-I: A new measure of an individual's tolerance for ambiguity. *Educational and Psychological Measurement*. 1993. № 53(1). P. 183–189.

SELF-FULFILLMENT OF POLICE OFFICERS IN THE CONTEXT OF PSYCHOLOGICAL READINESS FOR INNOVATION ACTIVITY AND TOLERANCE FOR UNCERTAINTY

Yana Ponomarenko

*Kharkiv National University of Internal Affairs,
27, Lva Landau Ave., Kharkiv, Ukraine, 61080
e-mail: posokhova1992@gmail.com*

The article covers a theoretical overview of psychological sources on the innovative component in police practice. The most relevant scientific works on the problem of tolerance to uncertainty in the professional activities of police officers are presented. The aim of the study was to identify the relationship between indicators of psychological readiness for innovation (PRI) and the components of tolerance for uncertainty (TU) in police officers with different levels of professional self-fulfillment (PF). The sample consisted of 62 police officers. With the help of cluster analysis and using the «Questionnaire of professional self-fulfillment» by O. Kokun, three groups with different levels (low, medium and high) PS were formed. The first group (with a low level) consisted of 28 subjects, the second group (with a high level) included 33 subjects. 24 respondents with an average level were excluded from further research. The study involved the method of "Psychological readiness for innovation" by V. Klochko, O. Krasnoryadtseva. "Questionnaire of tolerance to uncertainty" C. Badner and "Scale of general tolerance to uncertainty" (D. McLain (MSTAT-1)). It has been empirically established that low-level police officers have a positive relationship between PRI and the emotional component of the TU, which demonstrates increased initiative along with increased self-confidence to resolve a difficult situation. According to the activity-semantic component of TU, two positive and one negative correlations have been identified, which allows us to state that the increase in initiative in innovation is accompanied by an increase in favorable attitudes to complex and uncertain events. Three positive and one negative correlations were found in police officers with a high level of PF between the indicators of PRI and the activity-semantic component of TU. This shows an increase in confidence in one's ability to solve complex challenges, along with increased initiative, the benefits of innovation and a willingness to change. According to the activity-semantic component of TU, three positive and one negative connections were diagnosed. Thus, in the second group, with increasing initiative, the general properties of tolerant perception of uncertain situations increase.

Key words: innovation activity, policing, professional self-realization, psychological readiness, tolerance for uncertainty.